

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра психології та педагогіки розвитку дитини

РЕФЕРАТ

на

ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

освітнього ступеня «магістр»

на тему:

**«ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»**

Виконала: студентка II курсу, 601 групи
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Освітня програма: Дошкільна освіта

Буріко Ю.С.

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
розвитку дитини

Трофаїла Н.Д.

Рецензент: доктор філософії, старший
викладач кафедри спеціальної та
інклюзивної освіти

Черніченко Л.А.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Тема зародження і становлення міжособистісних відносин надзвичайно актуальна, оскільки безліч негативних і деструктивних явищ, які спостерігаються останнім часом (жорстокість, підвищена агресивність, відчуженість), мають свої витoki в ранньому та дошкільному віці. Це спонукає звернутися до розгляду розвитку відносин дітей один з одним на ранніх етапах онтогенезу. В останні роки істотно зріс науковий інтерес до проблем дитячої агресії. Вченими різних напрямків пропонуються різні підходи до визначення сутності агресивної поведінки, його психологічних механізмів.

Таку зацікавленість цією проблематикою можна розцінювати як реакцію психологів на зростання агресії та насилля у світі. Глобальний підхід до феномену агресії дозволяє виділити дві полярні точки зору. Згідно з першою, що базується на етико - гуманістичному підході, агресію розцінюють як поведінку, що є протиріччям позитивній суті людини. В іншому, еволюційно - генетичному підході, вона трактується як інстинкт, який у сукупності з іншими інстинктами слугує збереженню життя. У рамках цього підходу феномен агресії вважається умовою життєздатності та адаптації індивіда.

Численні дослідження цієї проблеми дозволили встановити, що жорстока поведінка з дитиною в сім'ї веде не тільки до зростання агресії по відношенню до однолітків, але й спричиняє розвиток агресивності, схильності до насилля та жорстокості в дорослому житті, перетворюючи фізичну агресію в життєвий стиль особистості.

Дослідження Орегонського центру з вивчення проблем соціального навчання показали, що агресивні діти часто виховуються в сім'ях, для яких характерна особлива взаємодія між членами сім'ї. Вона має вигляд своєрідної спіралі, що розширюється, підтримує й підсилює агресивні способи поведінки

На користь концепції соціального навчання говорить і те, що найбільш виражені відмінності між агресивними та неагресивними дітьми виявляються не у виборі агресивних альтернатив, а в незнанні конструктивних рішень.

У вітчизняній педагогіці і психології проблемою агресії займалися Л. Виготський, С. Рубінштейн, П. Гальперін, Л. Божович, М. Кольцова, В. Мухіна, Т. Комісаренка, Н. Левітон.

Велика увага також приділялася розробці шляхів подолання агресії. Найбільш повно умови подолання агресивної поведінки у дошкільників розкриті в роботах Р. Овчарової, Е. Лютов, Г. Моніно.

Мета: виявити причини виникнення та психолого–педагогічні умови подолання агресивної поведінки у дітей старшого дошкільного віку та апробувати їх.

Виходячи з мети дослідження, були поставлені такі **завдання дослідження:**

- конкретизувати поняття «агресія» і «агресивна поведінка»;
- виділити особливості дітей, схильних до агресії і визначити причини агресивної поведінки дітей дошкільного віку;
- систематизувати умови психолого–педагогічної роботи з подолання агресивної поведінки у дітей старшого дошкільного віку;
- розробити та апробувати серію занять, ігор, проблемних ситуацій, спрямованих на подолання агресивної поведінки дітей старшого дошкільного віку;
- виявити ефективність роботи з подолання агресивної поведінки дітей старшого дошкільного віку.

Об'єктом дослідження стало подолання агресії як деструктивної форми поведінки.

Предметом дослідження стали психолого–педагогічні умови подолання агресивної поведінки дітей старшого дошкільного віку.

ВИСНОВКИ

1. В основі дитячої агресивності може лежати різна мотиваційна спрямованість: в одному випадку – спонтанна демонстрація себе, в іншому – досягнення своїх практичних цілей, в наступному – придушення і приниження іншого. Однак, незважаючи на ці очевидні відмінності, всіх дітей об'єднує одна загальна властивість – неувага до однолітків, нездатність бачити і розуміти їх.

Перевага дитиною, як агресивних, так і неагресивних моделей поведінки є безпосереднім відображенням процесу соціалізації. Часто повторювані прояви агресивності батьків залишають глибокий слід в дитячій свідомості, який важко змінити тільки зусиллями соціального педагога та психолога.

2. Сімейне виховання в дошкільному віці створює ряд передумов для появи, розвитку і закріплення агресивної поведінки, що обумовлює реальну необхідність діагностики і корекції.

3. Обстеження батьків показало, що більшість з них, визнаючи необхідність зниження рівня агресії у дитини, не усвідомлюють повною мірою, які форми взаємодії з ним можуть викликати у дошкільника психологічні стани.

4. Експериментально було підтверджено ефективність розробленої нами програми і психологічних умов розвитку емоційної сфери дошкільників в процесі спілкування з однолітками.

Реалізація розвивальної програми дозволила значимо і достовірно знизити показники тривожності, агресивності, поліпшити показники розвитку комунікативних умінь дітей, підвищити загальний емоційний фон.